

LITERATUUR
MUSEUM

literatuurmuseum.nl / verhalen / De achterkant van de bevrijding

LESPAKKET

De achterkant van de bevrijding

OPDRACHTEN BIJ
HET VERHAAL OVER
LITERAIR LEVEN NA DE OORLOG

De achterkant van de bevrijding

**Indien ik het voor het zeggen had voerde ik al op de 1e klasse van de lagere school een verplicht propaganda-
uur in om haat, wantrouwen en waakzaamheid
levendig te houden; en zoo moest het dan doorgaan
tot de hoogste klasse van HBS en Gymnasium. En een
leerstoel aan alle academies!**

– F. Bordewijk

Dit verhaal gaat over vrijheid. Maar wat is vrijheid en hoe bescherm en vier je die? In 2020 is het 75 jaar geleden dat Nederland bevrijd werd. Voor veel mensen was de bevrijding een feestelijk moment, maar voor sommigen bracht de bevrijding ook juist problemen met zich mee.

Opdracht 1

1 Lees 'Deel I: Bevrijding'.

2 In de inleiding worden drie soorten schrijvers genoemd: degenen die alles kwijtraakten, degenen die sympathiseerden met de bezetter en degenen die schipperden. In bredere zin kunnen we dit toepassen op de gehele samenleving: sommige mensen kozen voor verzet, anderen voor collaboratie en de meesten voor aanpassing.

Bedenk bij alle drie deze groepen een voorbeeld wat iemand zou kunnen doen om tot deze groep gerekend te worden.

3 Bedenk ook voor alle drie een argument waarom zij voor deze groep kozen.

4 Wat zou je zelf gedaan hebben als je tijdens de Tweede Wereldoorlog had geleefd?
En wat als je een gezin met vijf kinderen had?

Opdracht 2

1

Lees 'Deel II: Bezinning'.

2

Direct na de bevrijding is er veel woede en haat richting de Duitsers en alle Nederlanders die met hen hadden samengewerkt. Men probeert dan ook al snel te bepalen wie er goed en wie er fout zijn geweest, zodat de 'slechten' gestraft kunnen worden. In het stuk 'Van veelbelovend naar fout: Henri Bruning, deel 1' staat dat na de oorlog de aanmeldingen bij de Kultuurkamer (*) als toetssteen werden gebruikt: wie zich had aangemeld was per definitie fout.

Leg uit wat de Duitsers met de Kultuurkamer probeerden te bereiken.

3

Leg uit of jij het een eerlijke manier vindt om de aanmelding bij de Kultuurkamer als toetssteen te gebruiken.

(*) De Kultuurkamer was de Nederlandse afdeling van de Duitse Rijkscultuurkamer. De Kultuurkamer was een organisatie waar iedere Nederlandse kunstenaar bij aangemeld moest zijn om iets te mogen maken. Dit ging om schrijvers, maar ook om schilders, filmmakers, fotografen, enz. Op deze manier kon de nationaalsocialistische regering alle cultuuruitingen in het land controleren en dus bepalen wat er gemaakt werd.

4

Maar er werden niet alleen gerechtelijke stappen ondernomen, men wilde ook het hele gedachtegoed van de nationaalsocialisten voor eeuwig uitbannen. Dit is bijvoorbeeld te zien in het stuk 'De literatuur kijkt vooruit' (van Deel II) in de brief van Bordewijk aan Naeff.

Verklaar de toon van deze brief.

5

Vergelijk het voorstel van Bordewijk met het doel van de Rijkscultuurkamer.

Opdracht 3

1

Lees 'Deel III: Zuivering'.

2

Om te bepalen wie er wel en niet fout waren geweest in de literaire wereld, werd de Eereraad opgericht. Deze Eereraad had de taak om het Nederlandse literaire veld te zuiveren van alle nationaalsocialistische gedachten. In het stuk 'Paniek en verontwaardiging: de willekeur van de Eereraad' wordt uitgelegd hoe de Eereraad te werk ging.

Geef je mening over deze raad: was het goed dat men de schuldigen probeerde te straffen of was men hier kwaad met kwaad aan het bestrijden?

3

In de stukken 'Fout of een kwestie van overleven?', 'Van veelbelovend naar fout: Henri Bruning, deel 2' en 'Net op tijd bijgedraaid' worden enkele argumenten genoemd waarom schrijvers zich bij het nationaalsocialisme of de Rijkscultuurkamer aansloten.

Haal minstens drie van deze argumenten uit de tekst.

Opdracht 4

1 Lees 'Deel IV: Wederopbouw'.

2 Na de oorlog moest Nederland weer opgebouwd worden. In een deel van de literaire wereld deed men dit vooral door verder te gaan alsof er niets gebeurd was.

Geef 2 voorbeelden waaruit blijkt dat men net doet alsof de hele Tweede Wereldoorlog nooit heeft plaatsgevonden.

Opdracht 5

Conclusie

1

Je hebt nu een inzicht gekregen in de literaire wereld in Nederland net na de oorlog. In deze conclusie ga je daar op reflecteren. Op deze manier geven we betekenis aan het verleden: hoe moeten we ermee omgaan en hoe kunnen we ervan leren?

Wat betekent vrijheid voor jou?

2

Hoe moeten we omgaan met mensen die die vrijheid willen inperken of afschaffen?

3

Geef tot slot je mening over Bruning: was hij goed of fout?
Of kunnen we hem niet zo simpel indelen?

